

تلویزیون، دوباره به دل تاریخ زد

نمایی از سریال «مسلان فارس»

گزارش روز

شکیبا افخمی‌راداسریال‌های تاریخی و آثار موسوم به «الف ویژه» یکی از ظرفیت‌های مهم برای جذب مخاطب در تلویزیون محسوب می‌شوند. این مجموعه‌ها برخلاف تولیدات معمول، از مرحله پژوهش و نگارش تا طراحی صحنه، لباس، گریم، انتخاب بازیگران و ساخت لوکیشن، مسیر طولانی‌تر و پرهزینه‌تری را پشت سر می‌گذارند. «امام علی^(ع)»، «مختارنامه»، «یوسف پیامبر»، «سرداران»، «روزی روزگاری»، «هزارستان»، «در چشم باد» و شماری دیگر از جمله پروژه‌های بزرگ تلویزیون هستند که به بخشی از حافظه تصویری چند نسل تبدیل شده‌اند. البته در طول سال‌های گذشته سریال‌های تاریخی و بزرگی هم بوده‌اند که نتوانسته‌اند ماندگار شوند. این تجربه نشان می‌دهد هزینه و وسعت تولید، به تنهایی ضامن موفقیت نیست و کیفیت روایت و شخصیت‌پردازی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای در دیده شدن اثر دارند. تلویزیون این روزها نیز تولید چندین سریال تاریخی و الف ویژه را در دستور کار دارد. مجموعه‌هایی با موضوع‌های متنوع از تاریخ اسلام و ایران باستان تا قهرمانان معاصر. در ادامه، آخرین وضعیت این مجموعه‌ها و زمان احتمالی رسیدن آن‌ها به آنتن تلویزیون را مرور کرده‌ایم.

پروژه‌ای که هنوز در انتظار تولید است

«پوریای ولی» به کارگردانی مسعود جعفری جوزانی، نمونه‌ای از پروژه‌های تاریخی است که با وجود وعده‌های متعدد مدیران صداوسیما در نشست‌های خبری همچنان وضعیت بلاتکلیفی دارد. پروژه‌ای درباره محمود خوارزمی چهره اسطوره‌ای کشتی و مفهوم پهلوانی و جوانمردی که نزدیک به دو دهه از ارائه طرح آن می‌گذرد، اما به دلیل مشکلات مالی و اجرایی هنوز به مرحله تصویربرداری نرسیده است. چندی پیش جعفری جوزانی نیز در یکی از مصاحبه‌هایش از بلاتکلیفی سریال و نبود قرارداد نهایی گلایه کرده است.

بی‌شک سوزه این سریال ظرفیت بالایی برای جذب مخاطب دارد. روایت پهلوانی که می‌تواند تاریخ ایران، حمله مغول، مقاومت فرهنگی و مفهوم جوانمردی را به یکدیگر پیوند بزند. اما پرسش اصلی همچنان پابرجاست: آیا این پروژه بیست ساله سرانجام از مرحله انتظار عبور خواهد کرد یا نام آن باز هم در فهرست پروژه‌های در دست تولید باقی می‌ماند؟

روایتی چندفصلی از زندگی حضرت موسی^(ع)

«موسی کلیم...» به کارگردانی ابراهیم حاتمی‌کیا، یکی دیگر از پروژه‌های بزرگ تاریخی و دینی تلویزیون است؛ مجموعه‌ای که به دوران مختلف زندگی حضرت موسی^(ع) می‌پردازد.

نمایش نسخه سینمایی این پروژه در چهل و سومین دوره جشنواره فیلم فجر، تصویری اولیه از ابعاد تولید و نگاه حاتمی‌کیا به قصه ارائه داد و حالا ادامه کار در قالب سریال دنبال می‌شود. البته قرارداد است نسخه سریالی «موسی کلیم...» مستقل از سینمایی آن باشد. از همین رو برخی بازیگران تغییر کرده‌اند. براساس اخبار منتشر شده محسن قصابیان، مرلیا زارعی، بهزاد خلج و فرهاد آتیش از بازیگران نسخه سریالی این پروژه هستند. درباره تعداد قسمت‌ها و زمان تولید نیز تغییراتی اعلام شده اما اصل برنامه همچنان ساخت چند فصل مستقل است. ویژگی مهم «موسی کلیم...»، ساختار چندفصلی آن است، به این معنا که هر فصل پس از آماده شدن می‌تواند به صورت مستقل روی آنتن برود و واکنش مخاطبان در ادامه مسیر تولید مورد توجه قرار گیرد.

سریالی بزرگ در میانه راه

«سلمان فارسی» به کارگردانی داوود میرباقری را می‌توان یکی از مهم‌ترین پروژه‌های تاریخی تلویزیون دانست. مجموعه‌ای که سال‌هاست در مرحله

تحقیق، نگارش و فیلم‌برداری قرار دارد و روایت آن در سه فصل ایران باستان، بیزانس و حجاز پیش می‌رود. طبق اطلاعات موجود، حدود ۶۰ درصد پروژه به پایان رسیده و ۶۰ قسمت نیز برای پخش آماده شده است. البته اهمیت این سریال تنها به گستردگی تولید آن بازمی‌گردد. سلمان فارسی شخصیتی است که در نقطه اتصال تاریخ ایران و تاریخ اسلام قرار می‌گیرد و همین موضوع، ظرفیت قابل توجهی برای روایت همزمان دودوره تاریخی ایجاد می‌کند. داستان سریال نیز از زندگی روزبه در ایران آغاز می‌شود؛ فردی که برای یافتن حقیقت سفری طولانی را پشت سر می‌گذارد، به مسیحیت می‌گردد و در نهایت با اسلام آوردن، به سلمان فارسی تبدیل می‌شود. طبق برنامه ریزی اعلام شده، باید برای تماشای بخش نخست این مجموعه حداقل تا ماه‌های پایانی سال ۱۴۰۵ منتظر ماند.

پرونده‌ای که دوباره باز شد

«چمران» به کارگردانی جلیل سامان نیز پس از سال‌ها بلاتکلیفی بار دیگر در مسیر تولید قرار گرفته و اکنون مرحله نگارش فیلم‌نامه را پشت سر می‌گذارد. این مجموعه قرار است

زندگی شهید مصطفی چمران را دهه به دهه روایت کند، شخصیتی که بخش‌های مختلف زندگی‌اش از دوران حضور در آمریکا و لبنان تا فعالیت‌هایش در کردستان، ظرفیت فراوانی برای ساخت یک درام تاریخی پرخاصیت دارد.

از آنجایی که جلیل سامان پیش‌تر با ساخت «ارمغان تاریکی»، «پروانه»، «نفس» و سپس مجموعه «زیرخاک» تجربه خوبی در روایت داستان‌های مرتبط با تاریخ معاصر به دست آورده، انتظارات از پروژه جدیدش بالا رفته است. از همین رو باید منتظر ماند و دید فیلم‌نامه نهایی سریال «شهید چمران»، چه روایتی از این شخصیت ارائه می‌کند و چه بازیگری برای ایفای نقش این شهید انتخاب خواهد شد.

تاریخ بختیاری در قاب تلویزیون

«حماسه زاگرس» به کارگردانی حسن آخوندپور، زندگی شیرعلی میردان‌خان بختیاری را روایت می‌کند. داستان این سریال از سال ۱۳۰۱ آغاز می‌شود و در ادامه به درگیری‌ها و

تحولات منطقه در برابر دخالت‌های انگلیس می‌پردازد. پروژه ابتدا قرار بود با کارگردانی سعید سلطانی ساخته شود، اما در ادامه آخوندپور سکان هدایت آن را برعهده گرفت. او این روزها سریال «رؤیای نیمه شب» را روی آنتن دارد و از بازیگران پروژه جدیدش می‌توان به رحیم نوروزی، نسیم ادبی، نادر سلیمانی، هومن برق‌نورد، پیام احمدی‌نیا و علی اوسینود اشاره کرد. سوزه «حماسه زاگرس»، از نظر پیوند تاریخ معاصر با فرهنگ بومی ظرفیت بالایی دارد، اما تبدیل چنین ظرفیتی به یک سریال ماندگار به کیفیت فیلم‌نامه و شخصیت‌پردازی وابسته است. طبق برنامه‌فعلی و با توجه به ادامه داشتن مراحل تصویربرداری پخش مجموعه احتمالاً به سال آینده موکول خواهد شد.

روایت ماجراهای پس از عاشورا

«نگین ارباب» به کارگردانی محمدحسین لطیفی قرار بود در ایام محرم و صفر امسال روی آنتن برود، اما تغییر کنداکتور به دلیل شرایط جنگی پیش‌آمده مانع پخش آن شد.

این مجموعه روایتی از سال‌های پس از واقعه کربلاست و به مقطعی می‌پردازد که کمتر در آثار نمایشی مورد توجه قرار گرفته است. داستان سریال به سال‌های پس از واقعه عاشورا و دوران امامت امام سجاد^(ع) می‌پردازد و نقش ایرانیان در جریان تثبیت امامت ایشان را نیز به تصویر می‌کشد.

از بازیگران «نگین ارباب» هم می‌توان به آرش مجیدی، پوریا پورسرخ، اندیشه فولادوند، الیکا عبدالرزاقی، علی اوسینود و وحید آقاپور اشاره کرد. این سریال از معدود پروژه‌هایی است که مرحله تولید را پشت سر گذاشته، اما همچنان در انتظار فرصت پخش است.

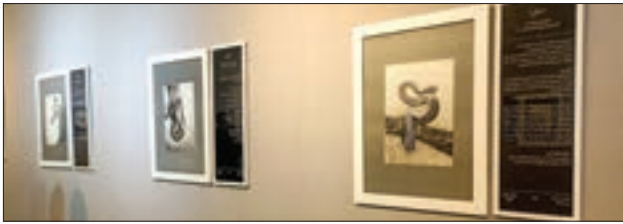
اثری متفاوت درباره یک مادر شهید

«خانم یامامورا» به کارگردانی لیلی عاج و تهیه‌کنندگی مهدی فرجی، یکی از متفاوت‌ترین آثار در دست تولید تلویزیون است.

این سریال قرار است در پانزده قسمت زندگی کنیکو یامامورا، زن ژاپنی مسلمان شده و مادر شهید محمد بابایی، را روایت کند؛ شخصیتی که زندگی‌اش با مهاجرت، انقلاب، جنگ و شهادت فرزند پیوند خورده است. اقتباس از خاطرات یامامورا در کتاب «مهاجر سرزمین آفتاب» و انتخاب بازیگری ژاپنی تبار برای نقش اصلی، از مهم‌ترین ویژگی‌های این پروژه است. در برخی اخبار غیر رسمی از ساعد سهیلی هنرمند مشهور نیز به عنوان یکی از بازیگران این مجموعه نام برده شده، همچنین احتمال تولید نسخه سینمایی و ارسال آن به جشنواره فیلم فجر نیز مطرح شده است.

«سیاه وحش»؛ درس‌هایی از طبیعت برای انسان

ریحانه موسوی انمایشگاه نقاشی «سیاه وحش» با آثار عرفان لطفی، هنرمند دهه هشتادی و عضو باتوق نقاشی حوزه هنری خراسان رضوی این روزها در نگارخانه اشراق برپاست، مجموعه‌ای که در نگاه نخست ساده و آرام به نظر می‌رسد. اما در پس تصاویر حیوانات، حرف‌هایی درباره زندگی، قدرت، ترس، رنج و سهم انسان از طبیعت دارد. این نمایشگاه بهانه‌ای است برای ایستادن و دوباره نگاه کردن به طبیعت و موجوداتی که اغلب در زندگی روزمره از کنارشان می‌گذریم. در آثار عرفان لطفی، حیوانات با خطوط و جزئیات دقیق و در فضایی اغلب سیاه و سفید به تصویر کشیده شده‌اند، اما این آثار تنها بازنمایی چهره و پیکر حیوانات نیستند؛ متن‌هایی که در کنار هر اثر قرار گرفته‌اند، روایت و گفت‌وگویی را از زبان این موجودات شکل می‌دهند و مخاطب را به تأمل درباره رفتار انسان، طبیعت و رابطه میان این دو دعوت می‌کنند.

عرفان لطفی درباره برگزاری نمایشگاه خود گفت: «سیاه وحش» اولین نمایشگاه انفرادی‌ام که توانستم آن را با موضوع حیوانات و انسان برگزار کنم. تکنیک کارها آب مرکب بر روی کاغذ گلاسه است و هنوز ندیده‌ام کسی این تکنیک را اجرا کند. وی از ایده این نمایشگاه سخن گفت: زمانی که در پاتوق حوزه هنری درباره شخصیت‌های شاهنامه فعالیت داشتیم، همیشه «سیاوش» را موضوع کار خود قرار می‌دادم. سیاوش یعنی دارنده اسب سیاه، که باعث شد روزی جرقه‌ای در ذهنم تحت عنوان «سیاه وحش» ایجاد شود و به برگزاری این نمایشگاه منجر شود. لطفی اضافه کرد: برگزاری این نمایشگاه سه سال به طول انجامید، سال‌های اول هنوز ایده متن‌های کنار هر اثر که شامل نقد هر حیوان بر انسان است، شکل نگرفته بود. کم‌کم جرقه‌ای در ذهنم ایجاد شد و متون را نوشتم.

ایستگاه هنر

وقتی دوربین، آینه جامعه می‌شود

احمد مطبوعی «جاوید تفضلی در نشست «انتقال تجربه عکاسی مستند و مجموعه عکاس» از دشواری‌های عکاسی مستند، ضرورت شناخت جامعه و اهمیت نگاه عکاس گفت. کنجکاوی نسبت به زندگی مردم و شیوه زیست آن‌ها، مسیری بود که جاوید تفضلی را به عکاسی مستند رساند؛ مسیری که از سال ۱۳۸۰ و هم‌زمان با تحصیل او در رشته عکاسی در دانشگاه‌ها آغاز شد و طی سال‌ها، با تجربه‌های متعدد، حضور در جشنواره‌ها و شکل‌گیری مجموعه‌های مختلف ادامه پیدا کرد. تفضلی در نشست «انتقال تجربه عکاسی مستند و مجموعه عکاس» که در حوزه هنری خراسان رضوی برگزار شد، از تجربه خود در این حوزه گفت و بر نقش عکاس مستند در ثبت و بازتاب واقعیت‌های جامعه تأکید کرد. او عکاسی مستند را حاصل نوعی کنجکاوی نسبت به زندگی انسان‌ها دانست و گفت که همین کنجکاوی نسبت به اینکه مردم چگونه زندگی می‌کنند، او را به سمت این گونه عکاسی کشانده است.

آغاز یک مسیر از دانشگاه

تفضلی نخستین تجربه‌های جدی خود در عکاسی مستند را مربوط به سال ۱۳۸۰ و دوران تحصیالش در دانشگاه اهلواز بیان کرد. به گفته او، ورود به فضای دانشگاه و مواجهه با محیطی تازه، زمینه‌ای برای تجربه و آزمون در عکاسی فراهم کرد و او به تدریج عکاسی مستند را به عنوان مسیر اصلی خود انتخاب کرد. او از دشواری‌های فعالیت عکاسان مستند در ایران نیز سخن گفت و معتقد است نگاه حاکم بر جامعه، گاهی عکاسی از فضای عمومی را به کار دشوار تبدیل می‌کند. تفضلی با اشاره به اینکه «امنیت کاری» عکاس مستند همواره یکی از دغدغه‌های این حوزه بوده است، اظهار کرد: در جامعه ما گاهی نگاه به عکاسی مستند به گونه‌ای است که انگار عکاس مرتکب جرم شده است و به همین دلیل، به سادگی نمی‌توان دوربین به دست گرفت و از محیط و مردم عکاسی کرد. به اعتقاد او، این وضعیت بیش از آنکه به خود عکاسی مربوط باشد، ریشه در نوع نگاه و تفکری دارد که در جامعه شکل گرفته و در برخی موارد، نسبت به حضور دوربین و ثبت واقعیت‌های اجتماعی رویکردی سلبی دارد.

برداشت نادرست از عکاسی مستند

این عکاس همچنین درباره وضعیت عکاسی مستند در مشهد گفت که این حوزه هنوز آن‌طور که باید پیش نرفته است. یکی از دلایل این مسئله، از نگاه او، برداشت نادرست از مفهوم عکاسی مستند است. تفضلی با انتقاد از این تصور که هر عکسی یک حضور انسان را می‌تواند عکس مستند دانست، تأکید کرد: صرف حضور یک انسان در قاب، یک عکس را به عکس مستند تبدیل نمی‌کند. این برداشت اشتباه، ناشی از آموزش نادرست و نبود شناخت کافی از ماهیت عکاسی مستند است. او که خود آموزش عکاسی پایه را در مشهد آغاز کرده است، بر ضرورت اصلاح نگاه آموزشی در این زمینه تأکید کرد و افزود که در کنار آموزش‌های رسمی، اینترنت و دسترسی به آثار عکاسان مختلف نیز می‌تواند در شکل‌گیری نگاه درست به عکاسی مستند مؤثر باشد.

عکاس مستند؛ آینه جامعه

تفضلی مسئولیت اصلی عکاس مستند را در نسبت او با جامعه تعریف می‌کند. او معتقد است عکاس مستند باید بتواند، تا حد امکان، آینه‌ای از جامعه باشد و تصویری درست از آنچه در جامعه می‌گذرد ارائه دهد. او در این میان بر پرهیز از «سیاه‌نمایی» و «سفیدنمایی» تأکید دارد، یعنی عکاس نه باید واقعیت را برای برجسته‌کردن مشکلات تحریف کند و نه با نادیده گرفتن مسائل، تصویری غیرواقعی و مطلوب از جامعه ارائه دهد. در این نگاه، عکاسی مستند پیش از آنکه ابزاری برای زیباشناسی صرف باشد، روشی برای شناخت و ثبت زندگی اجتماعی است؛ روشی که ارزش آن به میزان صداقت و دقت عکاس در رویارویی با سوز و وابسته است. یکی دیگر از موضوع‌هایی که تفضلی در این نشست به آن پرداخت، تغییر ابزارهای عکاسی و گسترش استفاده از تلفن همراه بود. او در گذشته عکاسی با موبایل را به معنای عکاسی جدی نمی‌دانست، اما معتقد است شرایط امروز تغییر کرده است. به گفته او، اکنون دیگر ابزار عکاسی به اندازه گذشته تعیین‌کننده نیست و آنچه اهمیت دارد، خروجی نهایی و نگاه عکاس است.

از نگاه تفضلی، آنچه یک عکاس را به عکاس مستند تبدیل می‌کند، پیش از هر چیز سوزی است که انتخاب می‌کند. او معتقد است عکاس مستند باید به سراغ موضوع‌هایی برود که با زندگی مردم ارتباط دارند؛ موضوع‌هایی که بر مردم تأثیر می‌گذارد یا از سوی مردم و شیوه زندگی آن‌ها شکل می‌گیرند. در چنین رویکردی، دوربین صرفاً وسیله‌ای برای ثبت تصویر نیست؛ بلکه ابزاری برای مشاهده جامعه، نزدیک شدن به انسان‌ها و روایت بخشی از واقعیت زندگی آن‌هاست.